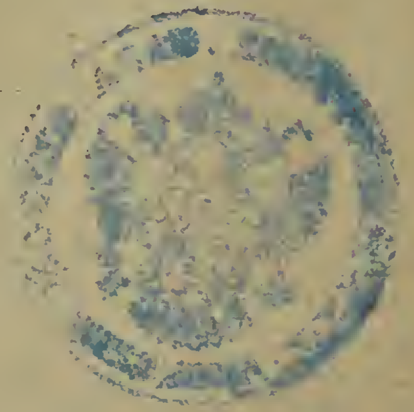
DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICO-CHIRURGICA
PERTRACTANS
PROPHYLAXIM
ET
CURAM RADICALEM
STRUMAE,
QUAM
CONSENSU ET AUCTORITATE
ILLUSTRISSIMI AC MAGNIFICI
DOMINI
PRAESIDIS ET DIRECTORIS,
nec non
CLARISSIMORUM AC CELEBERRIMORUM
D. D. PROFESSORUM
pro
Doctoris Mediciñae et Chirurgiae Laurea
RITE OBTINENDA
in celeberrima
C. R. ACADEMIA JOSEPHINA,
publicae disquisitioni submittit

Ferdinandus R. Wittenbauer,
Hungarus Cassoviensis.

In theses adnexas disputabitur in aedibus Academiae Josephinae die mensis Julii 1842.

Vindobonae.
Typis Caroli Ueberreuter.

Non aeque perfectum ac arduum primum solet esse opus;
Perfectum namque iterato dumtaxat conditur exercitio.

Seinen

besten und theuersten Eltern,

eben so

dem vielgeliebten Bruder

JOSEPH ERASMUS

WITTENBAUER,

Doctor der Medicin und Chirurgie, der Augenheilkunde und Geburtshülfe Magister, k. k. Oberfeldarzte des löbl. k. k. E. H. Joseph II. Husaren-Regiments, und Honorär-Physikus der königl. Freistadt Kaschau.

widmet diese Blätter

zum Pfande

der

unbegränzten Liebe

und

Dankbarkeit

der

Verfasser.

Ad Lectorem benevolum.

Cum lex academica, sapienter a praecessoribus nostris lata, unicuique, qui Doctoris Medicinae gradum assequi cupit, praecipiat, ut objectum aliquod ex ampla scientiarum medicarum sphaera pro lubitu seligendum, elaborandum, typisque mandandum publice vulget, fini igitur huic satisfacturus, non minus vitae humanae iniquum ac foedum venustatis pervestigandum selegi hostem; nempe: prophylaxim et curam radicalem strumae. Qui, quod endemice in pluribus orbis nostri locis, ne dulci mea quidem patria exemta, diffusus, non modo vitae amoenitatem serenitatemque deleteriis densisque interturbet nebulis, verum ipse quoque existentiae hominum nefaria sua indole lethales struere insidias non deficiat; nostram omnino sibi meretur adtentionem.

Caeterum paulum arctos modo, qui in limine praxeos medicae premere solent, experientiae limites, tenues item meas vires respiciendo, nec non caeterarum difficultatum, quibus ipse forsan, ut collega, premebaris, probe memor, congruum his quaeso ferre velis, lector benevole! judicium. Sique saniora quaedam noveris, iis me benigne informare non negligas, ardenti hujus teneor desiderio, teque exoro; si non, haec te, ubi volueris, una mecum juvabunt. Vale et fave.

Auctor.

Prophylaxis.

Strumae praevertendo plurimum contribuit: matura infantum ex plagis strumam foventibus ad sicca et altiora loca translatio, eorum in his per nutrices e salubri regione desumtas lactatio, atque postea ad pubertatis annos in illis commoratio. Permutatione regionis ab aegri circumstantiis non conciliata, eo incumbendum erit, ut conclavia in ejusmodi fatalibus locis obvia hominumque habitationi destinata quam siccissima conserventur, e quibus superioribus efformata contignationibus prae aliis incolere praestat. Aquae malae notae angue et peste magis insuper vitandae. In harum vicem vinum et cerevisia largius quidquam hausta plus prosunt, quam obsunt. Commendantur, et omnino salutares exserunt vires, aquae artis ope acido carbonico saturatae, quae vilibus expensis ac vario, juxta Bergmann *), parari queunt modo.

Quaelibet dein inimica potentia evolutionem strumae expediens studiose, curatius adhuc lymphatico habitu praeditis non modo in regione strumis amica; verum citra eas quoque cavenda erit. Quem in finem ab omni violenti musculorum colli adstrictione, cantu, clamore, flatu etc. intensis, gestatione onerum in capitis vertice producenda solaque generandae strumae pari semet continendum.

*) Bergmann's kleine phys. chem. Werke, 1. Bd., 2. Abth. S. 325.

Femina parturiens hortanda, ut mentum collo adprimere, nec caput valde reclinare, neque ejulare velit. Collum a repentino refrigerio calorem fovente collari praesertim in puellis majoris horum dispositionis causa praemunire convenit.

Cura radicalis.

Strumaticis omnium primo consultum erit, si eorum adjuncta indulserint, e regione sua in aliam puram emigrare. Quo per sortem aegri seu concesso, seu prohibito diversis deleterium hoc vitae aberrantis productum abigere conamur armis.

Plebs, hinc inde cursitantes circumforanei, agyrtae (Hausierer, Marktschreier, Landstreicher, Quacksalber), et vetulae unguentariae (Schmierweiber) variis promiscue sicuti contra alios morbos, ita adversus strumam specificis, minime tamen hoc nomine dignis, utuntur remediis. Nec quaerunt, cujus haec, vel illi sint indolis, seu rectius nullam illorum, aut horum suam ob crassam in rebus medicis ignorantiam habere valent rationem. Sunt autem communissime hi circumforanei homines, qui sui optatum non ferentis fructum opifici pertaesi, aut adverso ad incitas redacti fato, vel ob perpetrata facinora a bonorum consortio exulare coacti, sive alio occupari negotio nolentes, unguentis emplastrisque ad suum saepissime arbitrium ex quibuscunque obviis materiis conficiendis, vel oleis diversis impraegnandis substantiis semet adplicant, vel quod non raro fit, eorum compositionem ex operibus medicis, aut ex ephemeridibus ea dilaudantibus excerpsere. Nonnulli vero quaedam emplastra unguentaque, quondam a medico, cui serviebant, aut in nosocomio praeparare, iisque lacinias inungere condidicere. Alii demum a circumforaneis vetulisque jam fama potentibus suam admirandam hauserant artem. In eo tamen omnes conve-

niunt, quod unusquisque eorum suo, tamquam universali, remedio omnes omnium morborum adoriatur modificationes, homines audacter deludat, vel, quod non raro, perimat, myriadibusque mendaciorum imperitam ad admirationem usque exerceat gentem.

Acciditque, quamvis rarissime, ut coeco quodam casu prava corporis adfectio, dum sub ejusmodi laudato vetularum tractamine variis indiscriminatim oppugnatur remediis, coërceatur, imo interdum aboleatur; quippe: si talia coeco ictu, veluti jactu aleae, adplicentur remedia, quibuscum demolienda, cui opponuntur, morbi species talem fovet relationem, ut haec vi suae indolis iis cedere adigatur, et illa tenore suae efficaciae hanc propulsare valeant, vel si quaecunque demum adjuncta, aut valida organismi reagendi potestas, visque medicatrix sua morbo sufferendo adstiterint efficientia.

Quo obtingente mox similes vagabundi perinde ac oberrantes vetulae, suas, fortuito e votis succedentes, curas amplis late spargere buccis non intermittunt, aliis quoque ignorantibus in hoc opere adjuti, ceu tympanotribae ad licitandas suas, quas praeconiis diffamant et astra usque extollunt, merces homines congregant. Quid autem vulgo nunc ab his circumforaneis, et iis, qui coecam illorum fortuna quadam evasere curam, venui praebetur? Vastus foret hic libellus, si cuncta ea complecteretur, quibus ad sidera eriguntur capilli, queis nec ullus hic est locus. Quod communissime meas percelluit aures sequens fuit singularis conclusio: iste aeger curabatur per illum (vel illam) et felicissime convaluit, ergo hunc aegrum vir ille egregius (vel vetula prudens) sanavit. Pridie iterum illam aegrotam e gravissimo salvavit morbo. En excellentem magistrum (vel dextram vetulam)! ego ubi aegrotare cogor, neminem ni celebrem hunc virum (vel celebratam anum) advoco, quem (vel quam) vobis quoque commendo. Hoc vero sequenti roboratur syllogismo: omnis, qui sub tracta-

mine quocunque medicante convalescit, restitutam sibi pristinam sanitatem illi, a quo curabatur, debet (hoc indubium omnino erit, si rationalis fuerit, ut qui suarum novit actionum rationes, et artis medicae peritus est, medens); sed hic aeger sub cura N. suam recuperavit valetudinem, ut eam ergo N. in acceptis referat, oportet. Igitur N. vir egregius, (vel vetula dilaudata), artifex et magister versatus, dexterque, atque scientia fundata illustris est. Et profecto, non versatum tantum, imo versatissimum in arte: coecam suam inscitiam scientiae artisque ad instar summa cum protervitate venditandi, illum esse candide fatemur. Minime tamen ejusmodi magistrum, hujusque artem laudibus efferre, eique adplaudere possumus, quibus frigidus et obtusus non satis est animus conticendo ad illud vulgare: „mundus vult deludi; dignus ergo, ut deludatur.“ .

Non sine compassione eos quoque conspicimus, qui, dum passionem, qua exercentur, protractam nonnisi, ad sui profligationem, expetentem curam rationalem, non extemplo advocatus amoveat medicus, cujusvis obviae vetulae, misso medico, coeco suam committunt tentamini vitam. Quo tunc saepe id insuper contingit, ut medicamentorum, a medico adhuc porrectorum salutifera serius emergens virtus, vetulae adcurrenti attribuatur.

Ita non una vice experiri licet, aegrotos illico suam vetulae conciliare fidem, quamprimum suum, a quocunque rationali medico morbum, poscente sic hujus conditione, lenibus solum observent offendi armis. Licet ille probe secum reputans, ne quippe: multum agendo plus obsit, quam prosit, nil ac, quod rationi conforme est, exequatur.

Videamus vero nunc, qualia prius prolatis sub adjunctis lecto aegri advolans vetula, vel alter quilibet circumforaneus perficit miranda.

Ut brevibus rem expediamus, illa nullam, seu pharmacorum, seu morborum noscendo indolem; proin nec ab ullis pertimescens iniquis resultatis, neque, utrum post perniciosum ejus tractamen priore fors artrociora postmodum in organismo aegri erupuerint mala, vel non (quoniam pharmaca, ut notum, non suo loco, tempore, non item sua forma, dosique recta adhibita in potentiam omnium vertuntur morbificam) in computum trahendo, temerarie et promiscue sine lege, sine ratione diversa, sed frequentissime incongrua morbo obvertit. Sique fortuito quodam jactu sub tumultuaria sua cura morbus disparuerit (quoniam forsitan vis naturae medicatrix, ut supra jam monuimus, interim imperium tam super morbo, quam vetulae erroribus lucrata est, aut reipsa congruum quoddam casu fortuito vetula adplicuit remedium, sive tandem fato quo, et non a rationalitate vetulae adcommodatae ac modificatae, quaecunque demum, ad sufferendum morbum confluxere circumstantiae); mox, fama ejus quaquaversus volante, splendido centenorum ignorantium vetularumque pleno ore adornato potitur triumpho. Arti e contra medicae non exigua adpellitur procella, grandeque ei indicitur bellum.

Non pauciores sunt, qui vetularum clam utentes consilio non secus ac veneno optima inficiunt conturbantque medici consilia. Magna pars aegrorum non omnia, aut imperfecte exequentes medici monita, ipsi maximum curae ponunt obicem.

Ipsos quoque aegri adsistentes domesticos non omnes promto prolixoque instructos animo; quin imo interdum suo, quod erga morbum, aut ipsum aegrum fovent, odio, vel sua negligentia aut ignavia, sive sua levitate animi, medici pervertere curam, quotidiana evincit experientia. Atque rebus licet sic constitutis, medico, utut innocenti, portanda persaepe venit culpa.

Potestne, quaeso tandem, non in tota artis aut scientiae sphaera versatus, super omni horum ramo, de

cunctis partibus quolibet eorum objecto aequum ferre judicium? Quis alterutrum hoc, vel illud in certa arte rectum aut obliquum, dextrum vel sinistrum, justum aut injustum, turpe sive pulchrum, utile vel inutile exacte discernet, determinabitque, ni qui omnia, quae ad hoc, ut illud idem in eadem arte et scientia rectum vel injustum sit requiruntur, noverit momenta? Quidni autem pictoriam aut musices adamussim dijudicabit, praeterquam, qui easdem proprias sibi reddiderit? Neminem itaque sicuti de artis medicae utilitate, valore, meritis, erroribus, beneficiisque; ita de medici scientia, dexteritate, erroribus, meritisque, ni totum medicae artis ambitum, hujusque in societatem humanam influxus notos habuerit, condigne semper disceptare posse, quisque facile comprehendet.

Quae nunc revolvebam, ad dissertationis meae thema stricte et absolute quidem non pertinere, bene persuadeor; nihilominus tamen nullatenus continere poteram, ut ea huc non includerem. Cum erroneae, quemadmodum circa quasvis alias artes et scientias, ita de medica quoque, proinde, et de cura strumae opiniones, non satis oppugnari refrenarique valeant, ne in labyrintho vagari sinant mortales.

Quemadmodum specifica remedia, ut talia, quae sub quacunque unius ejusdemque morbi imagine seu modificatione, semper et ubique cum emolumento usuari possent, non existere; sic nulla, quorum unumquodque omni sub constitutione strumae utiliter adhiberi valeret, reperiri antistrumosa, nemo rerum medicarum gnarus inficiabitur.

Sed jam nunc salutari sua virtute strumam communiter jugulantia brevi nobis perstringenda veniunt remedia. Et quidem:

Remedia usui interno inservientia.

I. In struma lymphatica summe necessaria indicatio ac desiderium nobis sunt: processum vegetationis in glandula thyreoidea eum ad modum invertere, ut formatio substantiae luxuriantis minuatur, formatae resolutio, resolutae vero resorptio exaltentur. Et profecto strumae lymphaticae vulgo obmota remedia tali; licet votis non plene adaequato, non deesse effectu plus, quam certum est. Ut adeo admodum praepostere quis concluderet, curam strumae lymphaticae non aliam, ac mere esse empiricam. Siquidem multiplici compertum habeamus experientia, medicamina illa dosi conveniente adhibita resolventem, emaciatione, flacciditate, variis item passivis profluviis prodeuntem, omni organicae imprimere compagi virtutem.

Remediis mox memorandis praemissa aquarum mineralium tum potus, tum balnei forma adplicatio curam solent adjuvare. Quarum pure salinas plethoricis, temperamento sanguineo, et irritabilitate evagante praeditis, quae vero etiam sulfur vel gas acidum carbonicum, sive gas acidum hydrothionicum sibi junctum habent individuis phlegmaticis commendamus. Quidam strumosos pro usu remediorum infra sequentium etiam purgantibus praeparant. Et sane, etenim primas eorum vias depurando, harumque activitatem excitando atrii simul, quo reliquo inferantur organismo, receptivitatem intendunt, quo facto recte efficiunt, ut remedia postmodum propinanda melius votis respondentem proferre valeant effectum.

Atque jam diversi diversa, quies communiter valida hanc strumae conformationem laedendi est vis, laudant pharmaca. Quorum Jodina, et hac scatentia merito primum occupant locum. Ut quorum proficua virtus in hac strumae specie iteratis confirmata est vicibus, quaeque specifici pene exeruere actionem. Ex his vero cae-

teris palmam praeripit: *Carbo Spongiae marinae,* — *Spongia marina usta,* — *seu tosta.* Ast ni per hebdomadas, imo, quod interdum necessum, per menses usus ejus protrahatur, desideratum non adducit effectum.

Porrigitur *forma pulveris* ad scrupulum unum bis de die addito pulvere cort. Cinnamomi, vel nucis moschatae, aut in hujus vicem elaeosacharo. Adduci potest etiam sulfas Kali, Digitalis purpurea, aut Cicuta, vel ad acuendam ejus virtutem Calomelanos granum semis usque unum.

Rust imprimis sequentem laudat combinationem:

Rp. Foliorum Dig. purp, grana 4—6.
Spongiae mar. ustae Unc. semis.
Elaeosacchari Foeniculi Drach. duas.
M. f. pulv. div. in part. 12. aequ. D. S.
Täglich 2—3 *Pulver zu nehmen.*

Etiamsi efficax, attamen vix non semper vomitum, gastralgiam, diarrhoeam, ventriculi debilitatem gignendo non immolesta est forma pulveris. Cur a nonnullis forma Trochiscorum e Spongia marina usta, melle et pulvere Cinnamomi constans praefertur. De qua illis ter de die magnitudinem nucis avellanae aequantem portionem exhibere solenne est.

Frank individuis labe pulmonum laborantibus sequens valdopere commendat Spongiae marinae *lixivium*:

Rp. Spongiae mar. in frusta scissae,
Lapillorum in ea repertorum āā Unc. quatuor.
Pilar. marin. Unciam.
Combure in vas. figul. in cine. m. Postea
Rp. Hujus cineris Unciam.
Coque in aquae font. libr. duabus ad reman.
libr. unius. Colat. adde:
Syr. cort. Aurant. Unciam.
M. D. S. Zwei bis dreimal täglich 2 *Esslöffel voll zu nehmen.*

Hausleitner simile lixivium eo ex respectu maxime suadet, quod praeter non exiguam suam effica-

ciam gustum non offendat, atque sine pedissequis ab aegris ingeri possit incommodis.

Rp. Spong. mar.
Tart. crudi āā Unc. quatuor.
Alum. crudi.
Lapill. Spongiae.
Corii rustici (*Juchten*) āā Unc. duas.
M. calcin. in vase fict. bene clauso, ut fiat pulv. niger. Sign. pulv. strum. Postea

Rp. Pulv. strumalis Drachmas sex
coque in suff. qu. aquae font. Colat.
unciarum novem adde:
Aquae Cinnam. simpl,
Syr. flaved. Aurant. āā Unc. semis.
M. D. S. Früh und Abends einen Esslöffel voll zu nehmen.

Prout efficax, ita gratum quoque sequens a **Hufeland** usuatum porrigi meretur lixivium:

Rp. Spong. Mar. tostae (non ustae) Unciam.
ebull: in una libra aquae font. stent in dig. per 12 horas. Colat. Unc. sex adde
Aquae Cinnam simpl.
Syr. cort. Aurant. āā Unciam.
M. D. S. Alle dritte Stunde 1 Esslöffel voll zu nehmen.

In locum aquae Cinnamomi adfundi potest aqua Menthae piperitae vel crispae, vel Foeniculi, aut Naphae. Eadèm ratione loco syrupi cort. Aurantiorum recte admiscetur: syrupus florum Aurantiorum, vel Menthae, vel Foeniculi.

Ubi sub usu hujus remedii anorexia, vomitus, dispnoea, et anxietas exsurrexerint; extemplo manus ab ejus retrahimus usu. Ni hoc fiat, facile Haemoptysis, emesisque effrenis, vel Phthisis, aut marasmus, ut totidem facti erroris consectaria praecipiti caput extollunt gressu.

Alterum, quo hunc formositati aeque, ac vitae perniciosum impetimus hostem, et quem non parum ferit, artis medentis praesidium *Jodina* est. Quae tamen,

utut a **Coindet** et **Formey** amplis efferatur encomiis, prius benigna sua efficientia non praecellit remedium. Ut quae in universi organismi processu reproductionis, nec non animali non modo notabiliores, verum et justo ocius, quam Spongia marina inducit laesiones, quaeque sub forma gastritidis, gastro-enteralgiae, dyspepsiae, tussis siccae, motuum febrilium, tremorum, emaciationis, postremo vero virium ad imum redactarum progerminant. Deinde aliud est, quod usui suo copulatur, incommodum, quippe: non aliter, quam manu summe provida, atque sub certis dumtaxat corporis relationibus illam adhibere valemus. Ut adeo nemo sit, qui illam statu gastrico subversante, habitui phthisico, in haemorrhagias proclivibus, macilentis, aut gravidis, quin grandes vitae temeritatis suae imprimat iniquitates, porrigere auserit. Demum non alteri melius, ac pastosae seu lymphaticae, et robustae corporis constitutioni, item posteaquam Spongia marina incassum dispensabatur, conducit Jodina.

Praescribitur forma *Tincturae*, seu *solutionis spirituosae* quadraginta octo illius in Uncia spiritus vini rectificati solvendo grana. Ex hac solutione exhibemus ter per diem guttas 10 (primo nempe summo mane stomacho jejuno, dein hora decima matutina, ultimo ad vesperam) singula vice aquae saccharatae poculo dimidio admixtas. Post octo dies augetur numerus guttarum ad 15, praeterlapsis abhinc itidem octo diebus ad 20, quae dosis postea retinetur.

Quam primum vero quaedam turbae in organismo, saturatum jam Jôdina corpus annunciantes, semet insinuaverint, quantocius usum ejus suspendimus. Quo executo lacte, Valeriana, Opio aliisque antispasmodicis interne propinandis succurrere, neque tepida negligere convenit balnea. Affinitatis tandem, quae scrophulas et strumam inter viget, ratione habita, varia a variis medicis, ut struma lymphatica eradicaretur, tentata sunt

antiscrophulosa. Ut fuerint, qui muriate Barytae, muriate calcareae, alii, qui antimonialibus, multi martialibus eam impugnarent. Fodéré caeteris praeponit Kali sulfuratum (Hepar lixivae), cujus grana 30 in 2 libris aquae soluta duobus vel tribus poculis per diem absumenda exhibuit. Ab aliquibus potus aquae marinae, cum balneis maritimis, pluraque alia usitata, et multiplici elata fuere laude; quodvis tamen eorum in sananda a nobis hic pervestigata prava vitae adfectione inferiorem remediis judicis tenere potentiae gradum plures eximiae ostendunt observationes.

Vratislaviensis Doctor J. G. Kolley ex multis experimentis rite institutis sequentia conclusit:

1. Jodina sub forma tincturae (ad normam Doct. Coindet) porrecta, systemati nervoso minime amica videtur, nam guttae 3—4 plura in individuis sensilioribus provocant symptomata inamoena, in spasmos nitentia validos. Talia utriusque sexus individua, mox mobilitatem morbosam et agilitatem musculorum persentiunt, ut extremitates praeter voluntatem haud quieti committi possint, sequuntur delassatio et sensus ponderis in artubus, serius gravitas capitis, cephalaea dira, dejectio animi, spasmi, livor faciei, fletus et anxietas pectoris, simul peculiaris hujus remedii aversatio.

2. Qui congestionibus ad caput aliasque corporis partes nobiliores obnoxii sunt, sicut et homines constitutionis atrabiliariae, Jodinam male ferunt, quare nisi derivantia continuo simul adhibeantur fortiora, congestiones auget, caput graviter adficit, tantam provocare valet cephalaeam, ut aegri jactitentur furibundi.

3. Quibus organa laborant digestricia, quibus dispositio ad cardialgiam et colicam, usus hujus remedii maxima cum cautela commendandus est, ne dyspepsia perfecta doloresque vehementissimi coronam imponant curae.

4. Vetatur ex integro usus Jodinae in febribus et inflammationibus cujuscunque indolis, quemadmodum etiam

5. in vitiis organorum respirantium, porro

6. in proclivitate ad diarrhoeam, nec non

7. in vitiis organicis ventriculi, hepatis, omniumque organorum internorum, ad suppurationem aut exulcerationem propensorum.

In hominibus, qui consuetim cibis vescuntur copiosis multumque nutrientibus, potulentisque assueti sunt spirituosis, statum Jodina facile inducit febrilem et haemorrhagias. Contra strumam si Jodinam optato cum eventu adhibere velis, certus esto

1. Quod tumor ipsum respiciat parenchyma glandulae thyreoideae.

2. Quod desint destructiones qualescumque, scirrhosae, carcinomatosae, concrementa lapidea, ossea, cartilaginosa.

3. Quod struma non sit admodum inveterata, nec ingens.

4. Quod absint in individuo humorum dyscrasiae, cachexiae, febris hectica, status pituitosus, phthisis etc.

5. Quod tumor nulla ostendat vitiationis aut inflammationis signa, desint dolores, uno verbo, quod struma sit vera.

II. *Struma aneurysmatica* praesente, spem in remediis sanguinis vitalitatem potenter deprimentibus praeprimis, et vix non unice ponere licet. E quibus Digitalis purpurea, ut cujus scopo huic respondens vis iterata comprobata est experientia, caeteris praeeminet. Multis praeplacet Aconitum, ab aliis demum alia seliguntur indicationi huic congrua remedia. Nunquam tamen nos immemores esse juvabit: fomenta frigida, hirudines, imo si per statum organismi non prohibeatur, ipsam venaesectionem observatumque simul strictum vitae regimen multum ad eam diminuendam opitulari.

III. *Quum degenerata jam fuerit struma*, omnia pene interne usuata reformidat medicamina, iisque pertinacissime resistere consuevit. Quam ob rem interna a nonnullis medicis, in genere sub adversa hac rerum positione, proposita remedia exhibere praetermittemus. Benefica namque eorum vis iterum iterumque recte institutis nondum satis confirmabatur periculis.

Struma quacunque demum ratione *inflammatione correpta* tantum abest, ut resolutionem suae inflammationis requirat, ut potius hujus segnitie forsitan stipatae postulet exaltationem. Suppuratio postmodum, ubi sponte comparere detrectaverit, arte invitanda, enim vero ferme nunquam non succedit hoc pacto sub recto vivendi regimine, et rationali medela strumam exstirpare. Abscessum postmodum efformatum aperire, suppurationem vero lente progredientem irritantibus, nimis vero largam secretiones profusas cohibentibus, uti: opio, saturninis, sulfati ferri juncto etc. rectis coërcere opus erit limitibus. Attamen, si inflammatio vehementior feroci pede partes vicinas invadere propenderet, aut illas jam prehendisset, non quidem resolvenda, sed intra moderatum eam adparatu antiphlogistico reducere tramitem nunquam non proderit.

Si autem, quod haud raro obvenit, *glandula thyreoidea* ab omni caeteroquin indole strumosa diversa *inflammetur*, exoptante ejus intensitate et virium organismi conditione non renitente, phlebotomiam, hac vero per dicta momenta denegatam topicam sanguinis ope hirudinum utrinque pone glandulam thyreoideam adfigendarum suscipimus depletionem. Non absque fructu etiam fomenta frigida in subsidium trahuntur. Interne vero antiphlogistica: emollientia, salina, derivantia, ut Nitrum, Calomelem, Cremorem Tartari, arcanum duplicatum, clysmata emoll. etc. adhibemus. Ubi inflammationem metastaticam, vel criticam adesse invenerimus, aut quaecunque alia sui resolutionem jam non

concederet, suppurationem cataplasmatibus emollientibus, praesente torpore, irritantibus promovere vires impendemns. Pus denique ex formato abscessu si non per naturam ipsam effundatur, arte eliminandum.

Remedia externe usitata.

Impositio manuum. Innumeris constat fide dignis relationibus regibus imprimis Angliae et Galliae olim insitam fuisse potestatem, strumas scrophulasque per contactum manibus suis peractum sanandi. Aevo nostro haec curandi ratio utroque in regno jam eviluit; quia, si fides sit relationibus prudentibus nisi risum concitavit, atque ab ipsa contemnebatur plebe. Mead *) credit, observationem, qua constat, strumas per ingruentem pubertatem aboliri, quandoque et eas a suppressione evacuationum habitualium, praeprimis catamenialium provocatas, ubi illae rediverint evanescere, occasionem regiae huic doti et arti praebuisse. Aliqui quoque contendunt aegros ipsos ab aulicis medicis prius investigatos, eosque remissos fuisse, quorum struma ejus erat indolis, ut mera impositione manuum, aut usu contemporaneo remediorum pharmaceuticorum sui remotionem non polliceretur. Wiesemann quoque meminit: se ulcera scrophulosa resolvendi prius obduxisse emplastro, et ita aegrum pro impositione manuum praeparatum huic praeposuisse.

Hujusmodi strumis, aliisque aegritudinibus medendi modum eminenter in antiquo testamento, sed haud minus in novo quoque a Regibus, Patriarchis, et diversis religionis ac populi Antistitibus usurpatum fuisse plura probant documenta. Saeculo quinto post Christum

---

*) Monita et praecepta medica. Cap. de strumis.

natum eundem adhuc in usu fuisse confirmant historiae ecclesiasticae Eusebii Pamphilii. Quo tempore impositionem manuum adnexa simul quadam precum formula proficua sua efficacia excelluisse. Abhinc pedetentim majorem ac majorem patiebatur de sua vi benigna jacturam, donec omni spoliata disparuisset. Eapropter hodiedum similia, adminus in multis terrae, virtute videlicet illa jam carentibus, locis facere tentamina inconsultum foret, quia magna cum probabilitate omnis hujus generis artis medentis spes egregie frustraretur, si quis tale animo conceptum praesumeret experimentum.

Dr. Mosden in sua de curis superstitiosis dissertatione sic innuit: „de his et similibus sub certa tantum rerum constellatione possibilibus, et saepe exitu secundo olim coronatis curis nil dubitabit, nec plus mirabitur is, qui quantum potentiae fidei invictae sit noverit, cujus intellectum mutuo et intimo animae in corpus, hujus item in illam influxu admiranda saepe in ambobus proferri phaenomena non latuerit, quive omnes, qui simultaneae ad hujusce curas perficiendas modo naturales, modo factitii, externi e natura externa, et interni ex parte organismi vi medicatrice contulere, influxus sibi notos reddiderit, quem igitur et omnia tum prophylacticae, tum radicalis curae adminicula, ut morbus propulsaretur, usurpata non fugerint.“

Dr. Mühlibach asserit: principem omnium agentium in hac methodo strumam profligandi *electricitatem animalem* constituere, ut a cujus turbato in glandula thyreoidea vigente processu struma procreverit. Electricitatem videlicet in organis via hac medendi in contactum positis quoad licet aequilibrium consequi, quo facto fluidum electricum e sphaera vegetativa massae irregularis, nimirum strumae, in illam organico-animalis influere, et in hac mutatione proportionis electrici niti strumae sublationem. Nullum certe patitur dubium, electricitatem animalem non levidensem interdum inducere

in variis dynamicis adfectionibus mutationem. Interim eandem in organicis praesertim altius evolutis talem ponere mutationem, ut haec organisatio ad normalem reduceretur conditionem, nedum evictum habemus. Unde nil aliud credendum restare videtur, ac electricitate animali eas solummodo tolli potuisse strumas, quae tempore pubertatis, aut redeunte fluxu habituali ipso evolutionis, atque naturae autocratiae processu regredi cogebantur. Talis quoque verosimiliter fuisse a Wolfartio solo magnetismo animali sublatas strumas, veritati non obsonat.

Arte conducta, praecipue, quam columna Voltana spargit *electricitas* sufferendae huic malignae adfectioni etiam quidpiam opitulari dicitur. Affirmante Tittmanno *) post decimam hujus remedii adplicationem strumam eousque demolitam fuisse, ut exigua tantummodo ejus remanserit portio.

Sub hujus remedii subministratione, polo negativo columnae, positivo e contra ossi sacro, vel nuchae, aut processui xiphoideo admoto, tumor ipse circulo fluxus electrici includitur.

Suadetur autem a Mühlibach eo in casu, quando strumam a subito intercepto in glandula thyreoidea processu electrico enasci contigerit, quod nonnullarum admodum frigidarum montanarum aquarum usum excipere solet. Sed licet arte conducta electricitas magnam nonnunquam in morbis dynamicis largiatur opem; eandem tamen aeque in organicis suppeditare, experientia notum non habemus.

Commodum vulgariter concedunt usum *Frictiones* cum pannis laneis siccis puris, aut, quod melius, aromaticis permeatis effluviis. Non minus fructuosa evadunt

---

*) In Marten's vollständiger Anweisung z. therap. Anwend. des Galvanismus. Leipzig u. Weissenhof 1803. S. 290.

collaria e gossypio, vel lana parata mera, sive vaporibus aromaticis imbuta. Utilius adhuc usurpantur *inunctiones* cum liquore Ammoniae causticae diluto, linimento ammoniaco — camphorato, oleis aethereis, solutione concentrata salis communis; vel cum aggregato e sapone antimoniali, Assa foetida, extracto Cicutae, et Calomela in unum coadunatis constante, aut cum Petroleo, et tinctura Cantharidum. Votis imprimis satisfit unguento Hydrargyri cinereo solo, vel cum tinctura Cantharidum, sive oleo Dippelii combinato *). Asservante Ossiander **) struma voluminis notabilis sporadica, verosimiliter per suppressum capitis exanthema, vel sponte ante sui resolutionem evanitum enata plurimaque reformidans medicamenta, ultimo unguento ex uncia semis liquoris Ammoniae causticae, drachmis duabus tincturae Cantharidum, uncia una et drachmis duabus spiritus camphorati, atque media drachma extracti Hyoscyami constante, exhibita una interne Digitali purpurea cum Camphora, ex toto succubuit. Indiani strumam depellere referuntur, dum eandem menstruantis puellae saliva saepius humectavissent, ustarumque concharum pulvere conspersissent ***).

Recentissimis lustris frequentissime, nec sine prolixo fructu, adhibetur *unguentum*, *e Kali hydrojodico* octo partibus adipis suilli remixto compositum, bis terve per diem ad magnitudinem nucis avellanae tumori inungendum. Inunctio per quatuor usque sex hebdomades, adnexo interno Jodicorum usu, non interrumpitur. Etiam Jodinam in unguento, aut solutione externe tumori adplicare aliquibus commune est. Eadem ratione

---

*) Hamilton's Beobacht. über die Scrophelkrankh., aus dem Englischen. S. 107.

**) Osiander's neue Denkwürd. B. 2. S. 278.

***) Alber's Annal. der Arzneyk. H. 1. Bremen. 1802. S. 22

adhiberi potest *Unguentum*, *e Natri hydrojodici* drachma semis, adipisque suilli uncia semis compositum.

Quotiescunque autem, et quibuscunque externe strumam adorimur Jodicis, nunquam non serie reminisci oportet, et hic non alia, quam cauta cum iis mercandum manu, quae nimirum sicuti per atrium cutaneum internum, ita externum quoque in corporis suscipiuntur penetralia.

Est, ubi sub usu modo laudatorum pharmacorum tumor rubere, dolere, tendique inchoat. Quo eveniente statim ea subtrahimus, moxque ad hirudines, ac emollientia confugimus cataplasmata, quibus molestas lenire conamur adfectiones.

Mühlibach monet: emplastra perinde ac irritantia unguenta inflammationem ciendo, per hanc vero luxuriantem vegetationem exaltando pabulum potius, quam medicamen tumoris efficere. Quare leniora plus emolumenti adferre persuasus, emollientia et solventia, eminenter autem alcalino-salina, ut: limum thermarum muriam continentium, aut huic analoga arte praeparata cataplasmata congruo temperaturae gradui juncta adplicanda commendavit. Et probe, ut cuilibet patefit, minus cautos monito suo attentos facit; enim vero emplastris, unguentisque persaepe quemadmodum mole, sic et qualitate, ubi morbi naturae aliisque iis non adaequatis sub circumstantiis in subsidium vocata fuissent, magnae inferuntur strages. Certe sinistre, inque perniciem strumatici foret strumae scirrhosae, vel inflammatae, aut aneurismaticae acria obmovere emplastra unguentaque. Ast providus non minus, ac scientiae et artis suae sibi conscius medicus, eadem pro re nata adhibere non verebitur, in cujus manu nunquam deleterium impertient effectum.

Pressio externa aequabilis, una moderata ope concavi compressorii tumorem cingentis exercita, quod e ligno vel aurichalco fabrifactum, pulvilloque, pilis aut

aliis elasticis materiis facto, obductum collo thoracique firmatur, a **G. A. Richter** strumae recenti, molli, maxime, quando haec praegressa adstrictione et tensione partium validiore comparuerit, item aneurysmaticae opponenda suadetur. Quae tantum abest, ut juxta quorundam mentem obsit, ut imo tonum vasis addendo resorptionemque expediendo prosit, si videlicet ita rite et accurate ad finem deducatur, quo deglutitio, respiratio, circulusque humorum non intercipiantur, neque struma cum propinquis concrescat organis. Tantum tamen juvare nequit, ut strumam amoveret.

Duram, ponderosamque campanulae adinstar pendulam suspensorio suffulcire convenit strumam, ne suos amplius tensione extendat limites, ac ut inamoenitatem onusque dependendo augere desinat.

Quae frigida, praecipue vero una *adstringentia* sunt *fomenta*, uti: aqua glacialis, aut vulgaris cum Nitro, sale ammoniaco, melius adhuc Alumine, vel Sulfate ferri, Acetate plumbi (sed caute eo propter sui resorptionem utendum) saturata, sive decoctum corticum, radicumque adstringentium frigidum strumam quemadmodum emphysematicam (ubi videlicet emphysema strumam simularet); ita aneurismaticam multum in sua evolutione desinent, plane haud raro degerunt.

Sicubi vero paulo ante praefata remedia omnem artis medentis eluserint conatum; chirurgicum, seu manuale opus erit invocare praesidium. Ex auxiliis vero sphaera chirurgica, seu manuali, comprehensis, quaepiam majus nunc, minus alias certis sub adjunctis nobis tribuunt emolumentum, nec nunquam ultimam salutis praebent ancoram. Quare nostram omnino sibi vindicant attentionem, id autem eo fortius valebunt, quo magis de sui necessitate, et quae gignunt commodis, nos convicerint. Itaque mea quoque interesse arbitrabar, eadem, quae hic sequuntur, non praeterire, et, quacunque potui ratione, breviter exponere.

Deligatio arteriae thyreoideae superioris, vel ubi fieri potest, etiam inferioris, primo a Walthero *) successu optimo peracta et commendata est. Cujus secundus eventus, quo fatigia Waltheri, aliorumque iteratis praemiabantur vicibus, sequentibus modo sub conditionibus praestolari potest, nec secus ipsa suscipienda venit operatio:

1. Si arteriae thyreoideae superioris vibratio inter marginem superiorem glandulae thyreoideae, et angulum maxillae inferioris tactu animadverti, ejusque decursus determinari valeat.

2. Praesente laudabili individui constitutione.

3. Dum vita per strumae seu volumen, seu duritiem aut, qua extenditur, infaustam directionem in statu discriminis pleno versatur, qui quolibet alio modo promtius removeri nequit.

4. Contraindicata strumae exstirpatione.

5. Struma pharmaca, benefica vi insignia repudiante.

6. Exclusivum propemodum praesente struma aneurysmatica, ab enormi quippe vasorum amplicatione procedente.

Operationem hanc praecipue interdicunt:

1. Struma ex universali progerminans aneurysmatica diathesi.

2. Quaecunque in nexu causali cum vitiis organicis cordis, majoribusque vasorum truncis existit.

Optime autem perficitur haec deligatio in triangulari spatio ad latus Laryngis sito, atque musculis omohyoideo, sternocleidomastoideo, digastrico limitato. Facta nempe cutis in loco pulsum arteriae thyreoideae manifestante incisione, situque dein arteriae ejusdem ope

---

*) Neue Heilart des Kropfes durch die Unterbindung der obern Schilddrüsenschlagadern. Sulzbach. 1817. S. 23 — 27.

digiti auricularis explorato, arteriam tegens tela cellulosa specillo sulcato, cultelloque reparanda, postea arteria thyreoidea scalpelli manubrio aut specillo obtuso (ne arteria, partesque propinquae violentur) insolata acu Deschampii, aut aneurysmatica filum ducente constringitur. Omne sanguinem vibrans vas extemplo diligandum. Filorum deinde cujuslibet ligaturae extremo altero proxime ad locum constrictum vasorum abscisso, aliud e vulnere protractum cuti externae ad vulneris latus adhaesio adglutinatur emplastro. Posthaec vulnus ipsum, marginibus ejus emplastro adhaesivo unitis, linteique carpti fasciculis Plumasseau dictis, et compressa obtectis, fascia circulari, seu volubili circumdatur. Reliquum vulneris tractamen dependet a generalibus curam vulnerum dirigentibus principiis. Laeto fine operationi imposito incrementum strumae retinetur; imo vero, quod crebrius fit, volumen ejus in arctiores, marcescente sua substantia, reprimitur limites.

Walther etiam arteriam Carotidem illius lateris secunde deligavit, in quo struma maxime tumebat. Quod ille suscipit, utprimum immodicum aneurysmatis volumen obicem posuerit; quominus arteriam thyreoideam superiorem pertingere possit. Manipulatio haec tamen, ut valde periculosa, non alias, ac in summo, nullo alio opere removendo vitae discrimine, ipsa quoque exstirpatione denegata, instituenda esse videtur.

Incisio strumae utiliter institui solet:

1. Cum struma cysticos in sinu suo foveret tumores. Quae idem quoque, uti hi, requirit, cultri adminiculo peragendum tractamen.

2. Si puris quacunque strumae accedente inflammatione generati acervationem fluctuatio evicerit.

3. Aquoso vel albuminoso interstitia strumae farciente liquido, atque non secus interna ac externa pharmaceutica renuens remedia.

Remanens postea adhuc strumae, ab adcumulata

sua materia inscisione liberatae, durities, emollientia ad sui resolutionem poscit cataplasmata, vel fomenta, aut unguenta. Praesente nonnisi vitalitas torpore carpto unguentisque irritantibus illito linteo strumae sinum implemus.

Ac ideo dictae circumstantiae incisionem nunquam renuunt, quod multiplex testetur observatio, strumas sic constitutas quandoque casu fortuito, vel studio pertusas sive incisas, taliterque a suo contento depletas, laete exaruisse ac cicatrisavisse.

Quidam postquam inventum fuisset: strumas chronicas suppuratione interdum, in quam suapte, aut post violentiam quamdam inimicam inflammatae transivere, ex toto resolvi animati sobrii medici, illas suppuratione arte provocata delere semet impendebant. Nec insane, enimvero longae plurium operae coecita sua nequitate victas tumores hi praebuere manus, ac autumare licuerit.

Igitur *suppuratio arte prolicienda.* Duplici haec obtinetur via:

1. *Causticis.* Hic utimur:

a) Ubi suppurationis processus in tumore strumatico sub forma frigidi abscessus incedit, cujus parietes inflammationem desiderant.

b) Rarissime saltem in struma hydatidibus repleta, si indoles haec indagatione solerti evidens fieret.

In cunctis ceteris strumae conditionibus nil boni pollicentur, in quibus nimirum, quin gravia adjacentibus organis inferantur damna, adhiberi nequeunt. Namque non desunt casus, ubi post incautum eorum usum inflammatio in tracheam, ipsosque pulmones extensa, nec ubi ulcera profunde lateque saevientia, suppuratio profusa, ipsa quoque Gangraena et Sphacelus effectu lethali tristem clausere scenam, vel saltem cicatrices abominandae, deformitates struma haud minores remansere.

2. *Setaceo.* Hujus adminiculo utuntur medici erga praegrandem chronicam quocunque modo inflamma-

tam, et in suppurationem conversam strumam, si in ea suppuratio lentissime processerit. Optime vero convenit setaceum strumae lymphaticae molli et fluctuanti; minime vero degenerationi steatomaticae, vel fungosae, aut sarcomaticae, sive scirrhosae, quas omni tempore in deterius vertere non deficit.

Non defuere quoque, qui strumam paulo ante praefato modo conformatam setaceo perforantes, eamque hac ratione inflammando, et in suppurationem convertendo, cujus ope illa consumebatur, demolivisse referuntur. Ita Dr. Ch. Klein *) operationem hanc septies exitu prospero perfecit, alii quoque eam dextre terminarunt. Ubi vero setaceo uti praeplacuerit, illud parti infimae strumae infigere oportebit. Nihilominus tamen usum ejus arctis restringere juvat cancellis, cum illo plerumque pars strumae setaceo proxima solum resolvatur; in pluribus vero defixa locis non leves parit turbas, quarum trismum, singultum molestum, tortores colli dolores; imo, quod omnium pessimum, tetanum, quem Hedenus intra septemdecim horas morte terminatum una vice animadvertit, commemorare sufficiat.

Ligatura basim strumae constringens admodum raro, nec alias, ni struma valde tenui insidente stylo adplicari potuit. Et quidem vel simpliciter tantum unico filo tota strumae constringebatur basis, aut duplici, per medium baseos trajecto filo, utrinque medietas baseos in arctam redigebatur fascem. Nonnulli insuper accelerandae curae gratia tumorem ante ligaturam resecuere.

Exstirpationi in statu solummodo conclamato semet accingere licet.

Videlicet: 1. Ubi, quaecunque demum sit, struma, nec ipsa aneurysmatica excepta, deglutitionem, re-

---

*) Sammlung seltener und auserlesener chir. Abh. u. Erfahr. deutscher Aerzte und Wundärzte. Herausgegeben v. Dr. J. Bartel und v. Siebold. Rudolfstadt 1807.

spirationem, sanguinisque in caput adfluxum, et ejus inde reflexum sensim impediens leto inexorabili minitaverit.

2. Cum degeneratio scirrhosa aut hujus jam in cancrum factus transitus manifeste elucescat.

3. Si cunctis pharmaceuticis interne juxta, ac externe usurpatis remediis pertinacissime refragetur.

4. Struma non grandi instructa volumine, mobili, in sua limitata circumferentia, vel tenui adfixa basi.

5. Ultimo tandem nec ipso aegro exstirpationem recusante.

Dissuadent autem exstirpationem: struma in vicina organa diffusa (seu illius cum proximis organis extensa concretio), hinc basi sua parum mobilis, obviae item in reliquis corporis partibus indurationes scirrhosae.

Et profecto leguntur nonnulla exempla operationis hujus fortuna secunda institutae. Thedenus senior *) asserit, se sex vicibus exstirpationem strumae exitu fausto perfecisse. Similiter Graefe, Desault, Vogel aliique idem praestitere **); attamen ex adverso quoque adferuntur sinistri exstirpationum exitus, ubi aeger sub ipsa operatione, crebrius post eam leti evasit victima.

Sunt etiam, quae nec semper evitari queunt, gravis ponderis momenta, vitam sub operatione hac plurimum periclitantia, operationem maxime arduam reddentia, dubiumque semper praedicentia operationis eventum, utpote: Haemorrhagiae immoderatae tam ex ipsius strumae, quam adjacentium partium vasis, quae sub hac tumoris conditione altius evoluta potiuntur varicositate, prorumpentes, neque facile sistendae, dein partes ipsae propinquae: Nervi momentosi, signanter n. Va-

---

*) Von Graefes, und von Walthers Journal für Chirurgie, Augenheilk. B. 2. S. 237—257.

**) Schreger's Grundriss chirurgisch. Operat. II. S. 262.

gus, arteriae Carotides, Thyreoideae, venae Jugulares, Trachea, Larynx, Oesophagus, praesertim ubi strumae adcrevissent, tunc enim citissime violantur. Facile quoque post, dexterrime quantumvis, terminatam operationem vocis jactura, vel saltem raucedo insanabilis remanent.

Minime tamen in arte versatus operator dextris hujus operationis exitibus iterum iterumque subsecutis, igitur possibilitate boni eventus evicta animatus, ab exstirpatione deterrebitur, neque ultimum hoc salutis intactum relinquet praesidium, quin imo animum aegri erigendo omni virium intentione eam, quantum possibile, eximie peragere conabitur, ubi maligna strumae indoles charae homini vitae certum minaretnr exitium.

Ipsa vero exstirpatio sequenti peragitur modo: Collo aegri jacentis extenso, ejusque capite a ministro fixato, operator cutim in medio tumoris directione perpendiculari, ac justa in longitudine inscindit, praesente autem grandi tumoris volumine, duas supra, et infra confluentes facit incisiones. Postea tumorem hamulo prehensum, ac juste adtractum a suo cum cuti proximisque partibus nexu plus digito scalpellique manubrio, quam acie (ne vicina violentur organa) undique solvit. Simul quoque sub hoc opere vasa sanguinem spargentia, majora vero praecipue art. thyreoidea superior inferiorque, antequam transecentur, a ministro deligantur. Quo peracto, basis tumoris, si cartilagini cricoideae, tracheaeque firmiter adhaereret, vasaque copiosa subsequa sanguinis profusione periculosam cultro perficiendam redderent baseos solutionem, filo tenaci polypi adinstar ab operatore contrahitur.

Ubi haec expedirentur, vulneris ita adoptanda nunc erit deligatio, ut ora vulneris quam citissime conglutinentur coalescantque. In hunc finem vulnere jam depurato filisque ligaturarum in vulneris, latere cuti externae emplastro adhaesivo adglutinatis, margines vul-

neris sibi adproximare, ac dein duabus tribusve aut quatuor pluribusque (exoptante vulneris longitudine) fibulis, hisque interjecto emplastro adhaesivo in mutuo servare convenit contactu. Non tamen semper totum vulnus adhaesiva reunire succedit inflammatione. Quod nec moliri licebit, si basis tumoris adcreta filo coarctari debuit. Hoc in casu vulnus partialiter tantum sutura contrahitur, cetera vero pars suppuratorium optans processum linteo carpto molli expletur, ac demum totum vulnus ope Plumasseau, atque compressae obtectum circulari involvitur fascia. Subsequas postea turbas debita impetimus cura.

Theses defendendae.

I.

Saeculis futuris clarius evolvendae mixtionis organicae ideae, clariorem reddent morborum naturam.

II.

Solus amauroticus vere coecus.

III.

Quo plus artificiosa vivit gens ratione, eo majori morborum premitur agmine.

IV.

Progrediente gentium cultura medicorum non potest non increscere necessitas.

V.

Agyrtae, circumforanei ac vetulae unguentariae rectis morborum aeque ut pharmacorum destituuntur notionibus.

VI.

Idcirco nulla fundata experientia, nec ullo recto fulciti ratiocinio, coeco vitam aegrorum subjiciunt tentamini.

VII.

Hinc etiam succedens interdum morbi sub eorum pseudo-medendi ratione disparitio non fundatae eorum medicae scientiae, qua penitus carent, verum adjunctorum variorum concursui, correlationique fortuitis adscribenda.

VIII.

Patet quoque, coecam eorum et periculo plenam curandi methodum nullam prorsus mereri confidentiam, neminemque rationalium sine gravi metu suam illis committere posse vitam.

IX.

Pillulae Dzondi continent Mercurium sublimatum corrosivum.

X.

Profluvium alvi iis coërcetur remediis, quibus augetur perspiratio.

XI.

Funiculus umbilicalis post separationem non rite ligatus, mortem neonati inducere valet.

XII.

Ars medica cum omnibus suis medico-politicis coordinationibus generi humano semper non tantum utilis, verum summe quoque erat, est, ac erit necessaria.

XIII.

Struma, cretinismus, febris intermittens, et dysenteria plurium Hungariae regionum non secus endemici, ac febris gastrica, biliosa, cancer labii, variaque ulcera endemico-nationales sunt aegritudines.

XIV.

Irrequieta meditatio infensissimus sanitatis hostis.

XV.

Morbi nationales e nationalibus promanant moribus.

XVI.

Non aetate, sed judicio metiendus venit medicus.

XVII.

Acarus pro effectu, non autem causa Psorae habendus.

XVIII.

Situs irregularis foetus in utero certe saepius conaminibus naturae, quam artis corrigitur.

